

Adroddiad Briffio Gweithdy 3

Thema'r gweithdy: Adfywio iaith a thrawsnewid economaidd

Paratowyd gan Dr Elin Royles

Chwefror 2019

**THE UNIVERSITY
of EDINBURGH**

**Arts & Humanities
Research Council**

Gwefan: revitalise.aber.ac.uk

E-bost: revitalise@aber.ac.uk

Twitter: [@_revitalise](https://twitter.com/_revitalise)

Crynodeb gweithredol

- Mae'r papur hwn yn adrodd ar drydydd gweithdy'r prosiect Adfywio a gynhaliwyd yng Nghaerdydd, 5 Hydref 2018. Teitl y gweithdy oedd 'Adfywio Iaith a Thrawsnewid Economaidd'. Ei nod oedd edrych yn fanwl ar ddimensiynau gwahanol y berthynas rhwng iaith ac economi yng nghyd-destun adfywio ieithoedd lleiafrifol. Nodir prif gasgliadau'r gweithdy isod.
- Er bod consensws eang ynghylch pa mor ganolog yw'r cyswllt iaith-economi i ymdrechion i adfywio iaith, y duedd gyffredinol yw i'r berthynas rhwng y ddwy gael ei thrafod mewn termau cymharol gyffredinol. Yn hytrach, mae angen gwahaniaethu'n gliriach rhwng elfennau'r berthynas iaith-economi (t. 4).
- Roedd trafodaethau'r gweithdy'n amlygu dimensiynau gwahanol y berthynas rhwng iaith ac economi (tt 4-6), yn benodol y modd y gall newidynnau iaith ddylanwadu ar newidynnau economaidd; y modd y gall newidynnau economaidd effeithio ar newidynnau ieithyddol; ac effaith anuniongyrchol ffactorau economaidd ar lefelau bywiogrwydd ieithyddol. Mae'r adroddiad briffio hwn yn nodi'r rhyngberthynas rhwng y dimensiynau hyn ond mae'n ceisio adnabod prif nodweddion pob un yn unigol. Mae'r papur yn galw am waith pellach ynglŷn â'r modd y caiff dimensiynau amlwg y berthynas hon rhwng iaith ac economi eu categoraiddio er mwyn asesu pa mor ddefnyddiol gallai fod; yn benodol a yw'n cynnig mwy o eglurder i ymarferwyr polisi sy'n ymhél â'r berthynas rhwng yr economi a ieithoedd lleiafrifol.
- Roedd y cyflwyniadau yn y gweithdai hefyd yn dangos y modd y gall teclynnau economeg iaith gynorthwyo gyda'r gwaith o ddadansoddi materion sy'n ymwneud â iaith, gan gynnwys y potensial i ddarparu sail wybodaeth i benderfyniadau ynghylch ymyraethau polisi (t. 6).
- Roedd yr ymdriniaeth o effaith newidynnau iaith ar newidynnau economaidd yn canolbwyntio'n benodol ar effaith economaidd ieithoedd lleiafrifol (tt. 6-7). Mae gwaith ymchwil yn yr Alban wedi awgrymu bod premiwm o ran Gaeleg yr Alban ym maes cyflogaeth a bu ymdrechion i feintioli gwerth economaidd yr iaith i economi'r Alban. Roedd trafodaethau ynghylch sefyllfa'r Gymraeg yn awgrymu bod bylchau yn parhau yn y sail dystiolaeth o ran buddiannau sgiliau dwyieithog yn y gweithle, ac yn enwedig y galw am sgiliau dwyieithog mewn sectorau penodol. Mae sail dystiolaeth gadarn yn ganolog i ddadlau'r achos dros fuddiannau dwyieithrwydd i fusnesau. Byddai ymchwil pellach yn fuddiol felly er mwyn mynd i'r afael â'r bylchau hyn.
- Y bwch ymchwil mwyaf arwyddocaol a nodwyd, fodd bynnag, oedd diffyg dealltwriaeth fanwl o'r modd y gall newidiadau economaidd gael effaith gadarnhaol neu negyddol ar lefelau bywiogrwydd ieithyddol (tt 7-10). Mae'r adroddiad yn trafod rhai o'r prif ffyrdd y gall newid economaidd a newidiadau o ran cyflogaeth effeithio ar fywiogrwydd iaith. At hynny, mae'n amlygu tueddiadau polisi cyfredol y mae angen eu hystyried ymhellach, megis: diffyg aliniad rhwng strategaethau i hyrwyddo ieithoedd rhanbarthol a lleiafrifol a pholisïau datblygu economaidd eraill o du llywodraeth; diffyg cydlynu rhwng mentrau economaidd sydd wedi'u creu yn benodol i hyrwyddo iaith leiafrifol; a dulliau cyffredinol o gyflawni datblygiadau economaidd a gaiff eu mabwysiadu gan lywodraethau

gwladwriaethol ac is-wladwriaethol, rhai sydd i'w gweld yn gynyddol llai ymatebol a sensitif i'w heffaith ar ymdrechion i adfywio iaith. O ganlyniad, mae angen clir am ymchwil pellach yn y maes hwn. Hefyd, mae angen dybryd i adnabod dulliau o weithio er mwyn sicrhau ystyriaeth well o fywiogrwydd ieithyddol fel rhan o'r broses o lunio polisiâu economaidd, gan gynnwys defnydd mwy helaeth o waith integreiddio polisi yng ngwaith llywodraethau is-wladwriaethol.

- Y brif duedd a nodwyd o ran traweffaith anuniongyrchol newidiadau economaidd ar adfywio ieithoedd lleiafrifol yw'r effaith ar batrymau mudo, ac o ganlyniad, effaith patrymau newydd o gyflogaeth ar adfywio iaith (tt. 10-11). Roedd tystiolaeth a drafodwyd yn y gweithdy yn tanlinellu buddiannau economaidd mudo. Serch hynny, mae angen i fentrau polisi i hyrwyddo adfywio ieithyddol fod yn fwy ymatebol i'r cyd-destun hwn er mwyn ystyried effaith mudo ar brosesau polisi sy'n ceisio cryfhau'r broses o hyrwyddo ieithoedd lleiafrifol, heb berygl o gynyddu'r lefel o gamwahaniaethu mae mudwyr yn ei hwynebu.

